

գործարաններէն և կազմուածքը նորէն կը մնայ անպաշտպան Բոխի մանրէներուն դէմ: Բայց, ոչ մի արգելք կայ կրկնել պատուաստումը 3 տարին անգամ մը դռնէ մանկական շրջանի մէջ երբ կազմուածքը յաճախ և հեշտութեամբ կ'ենթարկուի վարակման: Առաջին 3 տարին լրացնող մանուկը արդէն հարիւրին 70, կրնայ ապահովուած համարուիլ վարակման դէմ:

Վերջացնելով մեր համառոտ գրութիւնը մենք նորէն պիտի կրկնենք: Թիւպերկիւլոզի դէմ պատուաստի պէտք է ենթարկել, 1) չուր նորածինները, մանաւանդ հիւանդ ծնողներու զաւակները. 2) ծննդեան առաջին օրերը, 10-րդ օրէն առաջ. 3) կրկնել պատուաստումը 3 տարի վերջը: Աւելցնենք որ պատուաստումը ամփոփու է, անցաւ և մատչելի ամէնքին:

Պատուաստի շնորհիւ Թիւպերկիւլոզէ մահերու տոկոսը մանուկներու մէջ կարելի է իջեցնել 25%-էն մինչև 0,9%-ի:

Ամէն անգամ որ երեխայ մը ունենաք, խնդրեցէք ձեր բժիշկէն որ նորածինը անպատճառ պատուաստէ Թիւպերկիւլոզին դէմ:

ԲԺ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՄԱՀԱՍԵՁԻՆ ՍՆԱՐԻՆ ՄՕՏ

«ԸՍԵՆԼ ԹԷ ԶԸՍԵԼ»

Գոանեակ մը տարիներ առաջ «Փիկառ» թերթը սա հարցը դրած էր. «Երբ ծանրակշիւ հիւանդի մը շուրջ բժշկական և վիրաբուժական բոլոր միջոցները սպառին, զայն դարմանող բժիշկը, անխուսափելի մահուան տեղեակ, պէ՞տք է որ հիւանդին կամ իր շուրջիներուն հաղորդէ ճշմարտութիւնը»:

Թերեւ հիւանդը, այս աշխարհը լքելէ առաջ վերջին կարգադրութիւններ ունի կատարելք, հրահանգներ՝ իր սիրելիներուն, գործի մասին թելադրութիւններ, խիղճի պարտքեր, խոստովանութիւններ... Բժիշկին համար պարտականութիւն մը չէ՞ — թէև անգուրբ բայց չքմեղելի — դերագոյն ազդարարութիւնը հնչեցնել հիւանդին, որպէսզի ան իր հաշիւները փակէ աշխարհին հետ:

Ռրովհետև ընդունինք որ յուսահատ հիւանդներու քով ոչ վերջին առնականութիւն մը կը մնայ, մահը արհամարհելու և անոր պատրաստուելու դերագոյն քաջութիւնը:

Ընդունինք նաև որ քիչ չեն եղական, խրոխտ տիպարները, որոնք դիմեցէ քայքայող ախտին դիմակ, ճշմարտութիւնը կը պահանջեն դիմաւորելունց բժիշկէն:

Բժիշկը իր խորքին մէջ պէտք է լսէ Մոնթեսքիէօի ձայնը որ կ'ըսէ. «Մարդիկ ամէնն ալ փոխադարձաբար իրարու ճշմարտութիւնը հաղորդելու պարտաւոր են: Անոնք որ կը ծածկեն զայն ուրիշներէն կը խլեն բարիք մը որ անոնց կը պատկանի»:

Բաղմամբիւ բժիշկները յայտնեցին կարծիքներ որոնք խառնած կը տեսնենք փրօֆ. Հիւթինէլի հետեւեալ պատասխանին մէջ:

«Պարագաներ կան ուր բժիշկը խօսելու է և պարագաներ՝ ուր լռելու է:

Նախ անդուիթ, հակամարդկային է տառապող հիւանդի մը հաղորդել իր վիճակի լրջութիւնը. բայց երբեմն աւելի քան անհրաժեշտ է ընտանիքին պարզել կացութիւնը, երբ մանաւանդ կենսական շահեր խնդրոյ առարկայ են. նմանօրինակ պարագայի մը լռելը յանցանք մըն է:

Բժիշկը միշտ կրնայ հիւանդին շուրջը գտնել վստահելի և պաղարիւն մէկը և անոր յանձնել պարտականութիւնը՝ հիւանդին զգացնելու ինչ որ անխուսափելին է:

Եղբարակելով կարելի է ըսել. «Բժիշկ մը, իր գործունէութեան եղբրական ըրպէնքերուն, Փօրմիւլներու երեք պէտք չունի. անոր պէտք եղածը ներամտութիւնն (tact) է միայն»:

Բժիշկներու այս վերապահ դիրքին դէմ, կը գտնենք յախուռն կարծիքը որոշ մտաւորականներու:

Գրող մը, հեղինակն շեշտով մը կը հարցնէր. «Մեր բժիշկները, անկարող՝ զսպելու մահը, կը կարծեն թէ կրնա՞ն ջնջել մահուան դաղափարը հիւանդին մօտ»:

Հանրի Պօրտօ, Ծանօթ ակադեմականը, տակաւին երիտասարդ, կ'արտայայտուէր հետեւեալ կերպով.

«Ձուր է հիւանդէն ծածկել ճշմարտութիւնը, որովհետեւ ան, եթէ իմացականութիւնը շիջած չէ, իր ամբողջ ուշադրութիւնը պիտի լարէ ճշմարտութիւնը գուշակելու համար, պիտի լրտեսէ դէմքերը, իր բազկերակը, իր սրտին բարախումները պիտի հետապնդէ: Ան կ'ասկածի արհաւիրքով պիտի տառապի, մինչդեռ իրաւունք ունի կեանքը ամբողջացնելու, ինքզինքը կանխապատրաստելու մահուան:

«Միթէ լոկ իր նիւթական ժառանգն է որ այդ ըրպէին կը յաճախէ հիւանդին միտքը. ի՞նչ դիտէք իր թաղուն մտածումին, իր հոգիին, ապագայ կեանքին, Աստծոյ մօտին:

«Հակամարդկային է խեղաթիւրել կեանքը, անկէ հեռացնելով մահուան դաղափարը որ անոր կուտայ իր ամբողջական իմաստը: Գեղեցիկ մահ մը, գեղեցիկ կեանքի մը անհրաժեշտ լրացուցիչը, նոյն իսկ գէշ կեանքի մը մաքրագործումն է:

«Այո, մենք պարտաւոր ենք վեր բարձրանալ մահուան երկիւղէն, որ նոյնն է ինչ որ ապրելու երկիւղը, վախ մը՝ որ մեզ հրաժարիլ

կուտայ գերագոյն ճիգերէ, յանդգնութիւններէ և զոհողութիւններէ»:

Աւ Հանրի Պօրտօ մէջ կը բերէ անդլիացի բժիշկի մը կարծիքը որ աւելորդ կը նկատէ Հիւանդէն ծածկել ճշմարտութիւնը, որովհետեւ մահամերձ Հիւանդ մը միշտ կը նախգգայ իր մահը որքան ալ իրմէ դադտնի պահուի իր վիճակին ծանրութիւնը:

Նոյն հարցի մասին պելժիական բժշկական հանդէս մը հետեւեալ կարծիքը յայտնած է:

«Բժիշկ մը մահամերձ Հիւանդին յայտնելու է ճշմարտութիւնը թէ ոչ»:

— Երբեմն, այո՛. բայց ընդհանրապէս ոչ: Հիւանդ մը մինչև վերջին շունչը, պահելու է փրկուելու յոյսը: Արդէն բժիշկ մը միշտ ի վիճակի չէ ըսելու թէ Հիւանդ մը պիտի մեռնի՞ թէ ոչ. որքա՛ն Հիւանդներ մեռած են հակառակ բժիշկներու լաւատեսութեան և քանիններ փրկուած են, մինչ անյոյս կերպով կորսուած կը նկատուէին:

Հիւանդին հաղորդուած տխուր ճշմարտութիւն մը անոր մէջ յառաջ պիտի բերէ բարոյական ճնշուածութիւն մը որ պիտի խանգարէ անոր կազմուածքին բարեբար հակազդեցութիւնները և պիտի փութացնէ մահուան հարուածը, մինչ խարուսիկ յոյսն անգամ կրնայ յաճախ հրաշքներ գործել և կամ առնուազն Հիւանդը առաջնորդել դէպի անդորր վախճան մը»:

Ինձ կը մնայ աւելցնել:

Մահուան երկիւղը և ապրելու տենչը ուսմիկ հոգիներու, այսինքն մեր սովորական մահկանացունքներու յատուկ նախապաշարում մըն է. ուստի հոգիները միշտ լայնախոհ համակերպութիւն մը ունին ինչպէս կեանքին, նոյնպէս մահուան հանդէպ. բժիշկները, որ մեր հոգիի և մարմինի ամենէն տկար պահերուն կը ծռին մեր սնարին, կրնա՞ն և պարտաւոր չե՞ն մեզի ներշնչել այդ ստոյիկեպան անտարբերութիւնը մահուան դաղափարին հանդէպ: Կրթե՛նք մեր միտքը, դեռ պզտիկուց և վարժուինք մատաղ տարիքէն սպասելու մահուան, և պատրաստուելու անոր:

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ԵՐՈՒԺԱՆՔ-Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

Պ. Ս. Պ. (Դամասկոս). — 1 — Պատուաւոր բռնած է. բայց թեթև, եթէ պատուատենքը Թաթ էին, կը նշանակէ թէ մեր զաւակը որոշ լափով բնականօրէն պաշտպանուած է ծագիկին դէմ: 2 — Դեռ կրնայ հարսանիքի բռնուիլ: